

Sygn. akt I CSK 14/09

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lipca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości "W." Spółki z o.o.

w upadłości w W.

przeciwko "B. H." Spółce z o.o. w upadłości w W.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 lipca 2009 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od postanowienia Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 czerwca 2008 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Ze względu na ogłoszoną upadłość likwidacyjną strony pozwanej Sąd Okręgowy - powołując się na podstawę przewidzianą w art. 182¹ § 1 k.p.c. - postanowieniem z dnia 5 lutego 2008 r. umorzył postępowanie w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości W. spółka z o.o. w W. w upadłości przeciwko B. H. spółka z o.o. w W. w upadłości o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Uwzględniając zażalenie strony pozwanej, Sąd Apelacyjny postanowieniem z 26 czerwca 2008 r. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że uchylił (nieprawomocny) wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w W. z 23 października 2001 r., II C 1030/01 i postępowanie w sprawie umorzył. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu swego orzeczenia podkreślił, że w razie prawomocnej odmowy uznania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym albo uchylenia, prawomocnego zakończenia lub umorzenia postępowania wierzyciel będzie mógł, stosownie do art. 182¹ § 2 k.p.c., ponownie wytoczyć powództwo.

W skardze kasacyjnej strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 182¹ § 1, art. 233 § 1 i art. 360 k.p.c., a także art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361, ze zm.; dalej jako u.k.w.h.) i wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia Apelacyjnego z 26 czerwca 2008 r. i oddalenie zażalenia oraz utrzymanie w mocy wyroku zaocznego Sądu Okręgowego z 23 października 2001 r. ewentualnie o uchylenie tego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

Skarżąca w uzasadnieniu skargi kasacyjnej trafnie zwraca uwagę na przedmiot sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Nie wnikając w ocenę spornego w doktrynie charakteru powództwa o dokonanie tego rodzaju uzgodnienia, stwierdzić należy, że roszczenie objęte takim powództwem nie podlega zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym.

Ta okoliczność sama przez się decyduje, że w sprawie toczącej się między stronami nie mógł mieć zastosowania art. 182¹ § 1 k.p.c.

Problematyka zakresu przedmiotowego zastosowania art. 182¹ § 1 k.p.c. została szerzej omówiona i wyjaśniona przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z 16 października 2008 r., III CSK 120/08 (niepublik.) i z 14 maja 2009 r., I CSK 427/08 (niepublik.). W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy po podkreśleniu, że aczkolwiek stosownie do art. 182¹ § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku pozwanego, a postępowanie dotyczy masy upadłości, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, to jednak tak szerokie ujęcie zakresu przedmiotowego umorzenia postępowań prowadzonych przeciwko pozwanemu wobec którego ogłoszono upadłość likwidacyjną jest nie do przyjęcia. Przede wszystkim pozostaje w sprzeczności z samą istotą postępowania upadłościowego, która – najkrócej rzecz ujmując - polega na zgłaszaniu przez wierzycieli swoich wierzytelności względem upadłego, ustaleniu listy tych wierzytelności, a następnie ich zaspokojeniu w kolejności ustalonej w art. 342 u.p.n. Należy przy tym zwrócić uwagę, że zgłoszeniu na listę wierzytelności nie podlega roszczenie, które było dochodzone sędownie przeciwko pozwanemu, zanim ogłoszono względem niego upadłość. Powszechnie przyjmuje się, że istnieją tu trzy grupy wyłączeń. W pierwszym rzędzie wyłączenie pewnych kategorii wierzytelności z postępowania o zgłoszenie i ustalenie listy przewiduje wyraźnie sama ustawa w art. 63 – 67 u.p.n. Po drugie, jak zgodnie stwierdza się w piśmiennictwie, nie dotyczą masy upadłości postępowania o roszczenia niemajątkowe oraz - mimo swojego charakteru majątkowego - sprawy o alimenty. I wreszcie po trzecie - przy wszystkich istniejących rozbieżnościach doktrynalnych, odnoszących się do samej definicji pojęcia wierzytelności - nie ma wątpliwości, że jest to kategoria właściwa stosunkom zobowiązaniowym, której wyróżnikiem jest względny charakter tego prawa podmiotowego. Z tej przyczyny nie można, przykładowo, uznać za wierzytelności roszczeń z tytułu ochrony przysługującej w wypadku naruszenia praw podmiotowych bezwzględnych, których przykładem jest roszczenie windykacyjne.

Co się tyczy wynikającego z art. 10 u.k.w.h. roszczenia objętego powództwem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem

prawnym, polega ono na uprawnieniu do ustalenia wprost przez sąd istnienia i zakresu prawa uprawnionego. Skoro więc roszczenie to nie jest wierzytelnością, to, mimo że – jak to ujmuje art. 182¹ § 1 k.p.c. - niewątpliwie „dotyczy masy upadłości”, nie ma uzasadnionej podstawy do tego, aby postępowanie w tej sprawie podlegało umorzeniu z chwilą ogłoszenia upadłości likwidacyjnej pozwanego. Z tego powodu nie można przyjąć, aby sformułowaniu, którym ustawodawca posłużył się w art. 182¹ § 1 k.p.c. nadać tak szerokie rozumienie, jakie mogłoby wynikać z literalnego ujęcia tego przepisu, że umorzeniu podlegają postępowania we wszystkich toczących się sprawach, które dotyczą masy upadłości. Trafność tego poglądu potwierdza sformułowanie przepisu § 2 art. 182¹ k.p.c., w którym mówi się o „odmowie uznania wierzytelności”. Dlatego też prawidłowego odkodowania normy zawartej w art. 182¹ § 1 k.p.c. można dokonać tylko w kontekście systemowym, tj. uwzględniając treść wszystkich przepisów art. 182¹ k.p.c., nie poprzestając na pierwszej jego jednostce redakcyjnej, oraz uwzględniając jednocześnie przy jego wykładni istotę i cel postępowania upadłościowego. Prowadzi to do wniosku, że umorzeniu na podstawie art. 182¹ § 1 k.p.c. podlegają tylko postępowania w sprawach, w których dochodzone roszczenia mogą podlegać procedurze zgłoszenia i uznawania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, a więc takie, które w doktrynie określa się obrazowo mianem „wierzytelności upadłościowych”. Innymi słowy, przepisu tego, jako normy szczególnej, nie powinno się wyklądać rozszerzająco. Oznacza to, że podstawowy zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 182¹ § 1 k.p.c. okazał się usprawiedliwiony, co uzasadnia uwzględnienie tej skargi (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).